Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3562/2009, ECLI:CZ:NS:2011:25.CDO.3562.2009.1

Číslo: 22/2012

Právní věta:

Poskytování informací ze zdravotnické dokumentace se řídí právní úpravou účinnou v době, kdy je požadavek uplatněn a kdy se přístup k dokumentaci umožňuje, nikoliv předpisem účinným v době hospitalizace či vytvoření dokumentace.

Zajištění přístupu pacienta k informacím, které jsou významné z hlediska jeho zdravotního stavu, se nelze úspěšně domáhat vlastnickou žalobou na vydání věci – zdravotnické dokumentace.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.08.2011

Spisová značka: 25 Cdo 3562/2009

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Vydání věci, Zdravotnictví

Předpisy: § 126 odst. 1 obč. zák.
§ 67b odst. 1 předpisu č. 20/1966Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Havlíčkově Brodě rozsudkem ze dne 16. 1. 2007 zamítl žalobu, jíž se žalobce domáhal vydání originálu své zdravotnické dokumentace za roky 1974 – 1976; dále rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Soud prvního stupně vyložil, že ačkoli má pacient právo na poskytnutí informací ohledně svého zdravotního stavu zachycených ve zdravotní dokumentaci a v dalších zápisech (§ 67 odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů – dále též jen „zákon"), z žádného právního předpisu nevyplývá, že by mu bylo zdravotnické zařízení povinno dokumentaci vydat. Obdobná povinnost se nepodává ani z předpisů, jichž se žalobce dovolává (zákon č. 480/1991 Sb., o době nesvobody, č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu).

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 19. 11. 2008 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, ve výroku o náhradě nákladů ustanoveného zástupce pak odvolání žalobce pro subjektivní nepřípustnost odmítl a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení ve

vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho závěry právními. Dále doplnil, že zdravotní dokumentace není ve vlastnictví pacienta; obsahuje sice soubor údajů osobní povahy, nelze však souhlasit s názorem, že listiny, z nichž se dokumentace sestává, jsou ve smyslu § 120 obč. zák. součástí jedné věci, a to „součástí pacientových osobních údajů". Listiny, které dokumentaci tvoří, nelze s údaji, jež jsou v nich zachyceny, ztotožňovat. Ani z pacientova práva na informace nelze vyvozovat jeho vlastnické právo k hmotnému nosiči, na němž jsou údaje zachyceny. Naopak pokud je výslovně zákonem definováno právo pacienta na informace a způsob jeho realizace, je zřejmé, že k dokumentaci vlastnické právo mít nemůže, jinak by uvedená úprava postrádala smyslu. Pro rozhodnutí o podané žalobě je postačující závěr, že dokumentace není ve vlastnictví pacienta. Je-li tomu tak, a je-li zároveň nesporné, že žádný právní předpis neukládá zdravotnickému zařízení vydání zdravotnické dokumentace na přání pacienta, chybí podklad, na němž by mohlo být žalobě vyhověno. Žalobě by nemohlo být vyhověno, ani pokud by byly údaje ve zdravotní dokumentaci chybné, úmyslně zkreslené, popřípadě by jich bylo nadále zneužíváno k žalobcově újmě. Odvolací soud v této souvislosti dovodil, že zdravotnická dokumentace je státním vlastnictvím, neboť zdravotnické zařízení jejím vedením plní státem zadaný veřejnoprávní úkol, je financována z veřejných prostředků a vše se děje ve veřejném zájmu, tj. v zájmu fungování zdravotní péče, která je veřejným statkem a jíž je povinen zajišťovat stát.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a které odůvodňuje podle § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. Je přesvědčen, že odvolací soud nesprávně aplikoval příslušná ustanovení zákona o péči o zdraví lidu, pokud mu neumožnil vydání zdravotnické dokumentace, která je v jeho vlastnictví, a s níž je proto oprávněn neomezeně nakládat; bylo proto zasaženo do vlastnického práva žalobce, jestliže mu bylo upřeno nakládat s předmětem jeho vlastnictví. Dovolatel rozsáhle odůvodňuje, proč byla jeho hospitalizace v letech 1974 – 1976 nezákonná, že jeho umístění u žalované bylo tendenční a že důvody, na nichž byla založena, byly smyšlené. Odvolacímu soudu vytýká, že neaplikoval příslušná ustanovení zákona ve znění účinném ke dni nucené hospitalizace, ale nesprávně v aktuálním znění, a že nesprávně dovodil, že zdravotnická dokumentace je majetkem nezbytným k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu, aby tak byla svěřena do vlastnictví pouze právnických osob. Podle dovolatele má lékař právo držet zdravotnickou dokumentaci pouze z rozhodnutí a se souhlasem pacienta; pouze pacient tak rozhoduje, u koho bude jeho zdravotnická dokumentace uložena, a to ve smyslu § 67b odst. 13 zákona o péči o zdraví lidu. Z uvedeného je zřejmé, že veškeré atributy vlastnického práva nese a vykonává pacient. Tím, že zdravotnické zařízení vede zdravotnickou dokumentaci, nevzniká mu k ní vlastnické právo. Jejím obsahem jsou osobní citlivá data, jejichž majitelem může být vždy jen jejich nositel, a samotná dokumentace je pouze souborným dokumentem ve smyslu § 67b odst. 2 zákona. Je-li zdravotnická dokumentace pacienta vedena v listinné podobě, stává se listina ve smyslu § 120 obč. zák. součástí osobních údajů a tím i vlastnictvím jejich nositele. Dovolatel poukazuje dále na to, že ačkoli je zákon o péči o zdraví lidu předpisem z oblasti veřejného práva, vztah mezi zdravotnickým zařízením a pacientem je vztahem soukromoprávním, v němž platí, že pacient může činit vše, co není zákonem zakázáno, a nesmí být nucen činit něco, co zákon neukládá. Proto není-li v zákoně výslovný zákaz předání zdravotnické dokumentace pacientovi na jeho žádost, nesmí být pacientovi právo na její převzetí upřeno. Zdravotnické zařízení je oprávněno zpracovávat osobní údaje pacienta a posuzovat jeho zdravotní stav ve smyslu § 9 písm. c) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, pouze pokud mu to pacient dovolí tím, že si ho zvolí pro účely zdravotní péče. Právo zdravotnického zařízení na zpracování osobních údajů pacienta nesmí být silnější než právo pacienta se svými osobními údaji v dokumentaci nakládat. Dovolatel nezpochybňuje, že pacientu mohou být předány na jeho žádost výpisy, opisy či kopie, ty však nemohou originál dokumentace nahradit a jsou pořizovány za odlišným účelem. Stejně tak v případě volby nového zdravotnického zařízení nelze dovozovat, že pacient není oprávněn od svého dosavadního zdravotnického zařízení převzít svou dokumentaci; úprava v § 67b odst. 13 zákona je pouze podpůrná, pokud si pacient nevyžádá dokumentaci přímo. Ze všech

uvedených důvodů je tedy zřejmé, že zdravotnická dokumentace dovolatele nacházející se v držení žalované je jeho majetkem a jako taková mu má být vydána. Navrhl proto, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou – účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné pro řešení otázky nároku pacienta na vydání zdravotnické dokumentace vedené zdravotnickým zařízením, která dosud nebyla dovolacím soudem řešena, a představuje tak otázku zásadního právního významu. Vzhledem k datu vydání napadeného rozhodnutí postupoval dovolací soud podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. čl. II, bod 12, zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony).

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu výslovně i pokud jde o výroky, kterým bylo odmítnuto jeho odvolání proti nákladovým výrokům o odměně ustanoveného zástupce pro subjektivní nepřípustnost. Protože dovolání proti uvedeným výrokům odvolacího soudu není podle zákona přípustné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 381/2005, publikované pod C 4704 v Souboru civilních rozhodnutí NS, C. H. BECK), Nejvyšší soud je podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Ve věci samé uplatnil žalobce nárok na vydání originálu jeho zdravotnické dokumentace, tj. na předání veškerých údajů zdravotnické dokumentace včetně nosičů, na nichž jsou zachyceny. Bez ohledu na to, jak zákon upravuje postup při uplatňování práva pacienta na přístup ke zdravotnické dokumentaci, je soud takto vymezeným požadavkem vázán. Pro rozhodnutí ve věci je tedy podstatné, zda právo pacienta na poskytnutí informací ze zdravotnické dokumentace obsahuje i právo na odevzdání veškeré dokumentace do jeho rukou a zda lze takový požadavek uplatnit prostředky ochrany vlastnického práva.

Podle § 126 odst. 1 obč. zák. vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje; zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje.

Ochrana vlastnického práva proti neoprávněným zásahům se poskytuje v občanském soudním řízení zejména žalobou vindikační a žalobou negatorní. Vlastnická žaloba na vydání věci podle § 126 odst. 1 obč. zák. může mít úspěch jen tehdy, prokáže-li žalobce okolnosti, na které právo váže nabytí vlastnického práva, a dále prokáže-li, že žalovaný do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje (srov. např. rozhodnutí publikované ve Sborníku III bývalého Nejvyššího soudu ČSSR na str. 273, které je nadále uplatnitelné, neboť obsah § 126 odst. 1 obč. zák. je téměř totožný s obsahem § 132 obč. zák. před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb.). Obě podmínky musí být splněny kumulativně, žalobce nemůže být ve sporu úspěšný, neprokáže-li byť jen jednu z nich.

Podle § 67b odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 227/2009 Sb., tedy do 30. 6. 2010, tj. v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu, zdravotnická zařízení jsou povinna vést zdravotnickou dokumentaci.

Podle odstavce 2 tohoto ustanovení zdravotnická dokumentace obsahuje a) osobní údaje pacienta v

rozsahu nezbytném pro identifikaci pacienta a zjištění anamnézy, b) informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče.

Podle odstavce 5 zdravotnická dokumentace může být vedena na záznamovém nosiči ve formě textové, grafické nebo audiovizuální. Údaje obsažené ve zdravotnické dokumentaci musí být vedeny v listinné formě nebo elektronické formě. Údaje ze zdravotnické dokumentace lze z listinné formy přepsat do elektronické formy pouze za podmínky, že bude zároveň uchována listinná forma.

Podle odstavce 12, části věty před předposledním středníkem, pacient má právo a) na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o jeho osobě nebo v jiných zápisech vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu; v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na informace, jejichž obsahem je popis příznaků onemocnění, diagnóza, popis terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, b) v přítomnosti zdravotnického pracovníka nahlížet do dokumentů uvedených v písmenu a); v případě záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky může nahlížet do záznamů týkajících se popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, c) na pořízení výpisů, opisů nebo kopií dokumentů uvedených v písmenu a); v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na pořízení výpisů, opisů nebo kopií těch částí dokumentů, které se týkají popisu příznaků, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, d) určit osobu, která může být informována o jeho zdravotním stavu, nebo vyslovit zákaz podávání těchto informací jakékoliv osobě, a to při přijetí k poskytování zdravotní péče nebo kdykoliv po přijetí; pacient při určení osoby, která může být informována o jeho zdravotním stavu, zároveň určí, zda této osobě náleží též práva podle písmen b) a c).

Podle odstavce 13 v případě změny ošetřujícího lékaře je dosavadní lékař povinen předat nově zvolenému lékaři všechny informace potřebné pro zajištění návaznosti poskytování zdravotní péče.
Podle odstavce 19 uchovávání a skartace zdravotnické dokumentace se řídí zvláštním právním předpisem. Náležitosti a obsah zdravotnické dokumentace včetně vzorů jejích součástí, vzorů tiskopisů, povinných hlášení a podrobnosti o způsobu vedení, zpracování a zacházení se zdravotnickou dokumentací v písemné a elektronické formě, skartační řád, jehož součástí je skartační plán, stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou.

Z této úpravy je zřejmé, že zdravotnická dokumentace představuje souhrn informací a údajů týkajících se zdravotního stavu pacienta. Zákon přitom od samotného obsahu těchto informací odlišuje jejich hmotný nosič, tj. médium, na kterém jsou údaje zaneseny; právo pacienta na přístup ke zdravotnické dokumentaci sestává z práva vyžadovat informace, nahlížet do dokumentace a pořizovat si z ní kopie, a vztahuje se tak k informacím, které tvoří obsah zdravotnické dokumentace, nikoliv k jejich záznamovým nosičům. Nejde přitom o vlastnické právo pacienta, neboť samotná informace o zdravotním stavu sice může být předmětem právních vztahů podle předpisů upravujících nakládání s ní (srov. zejména shora citovanou úpravu v zákoně č. 20/1966 Sb.), není však podle platné právní úpravy České republiky předmětem vlastnického práva, kterému by byla poskytována ochrana formou vindikační žaloby (srov. zejména ustanovení § 118 odst. 1 obč. zák., podle nějž předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty, jakož i právnickou literaturu, např. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I., Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 637 a násl., či Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. Občanské právo hmotné, sv. 1, 4. vydání, Praha : ASPI, 2005, str. 316). Otázka vlastnického práva k nosiči je pak druhořadá, neboť záznamový nosič sám o sobě je pouze prostředkem k úschově údajů. Smyslem úpravy obsažené v § 67b zákona je zajištění přístupu pacienta k informacím, které jsou významné z hlediska jeho zdravotního stavu; zákon proto upravuje postupy, jimiž se pacient těchto informací může dobrat.

Na druhou stranu je kladen důraz i na to, aby tyto důležité údaje byly zachovány a byly řádně vedeny. Proto je zdravotnické zařízení povinno vést zdravotnickou dokumentaci pacienta po stanovenou dobu (vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 358/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci) a předepsanou formou. Zákon konkretizuje přesné podmínky, za jakých se tak děje, jaké údaje musí dokumentace obsahovat a v jaké formě má být vedena. Vedle toho i další právní předpisy (např. zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví) ukládají povinnosti v souvislosti s vedením a uchováváním dokumentace. Originál zdravotnické dokumentace musí být např. k dispozici kdykoli po dobu skartační lhůty ke kontrole ze strany zdravotních pojišťoven (§ 42 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění), dále může sloužit jako důkaz pro případ sporu, zda byla zdravotní péče poskytována řádně, apod. Pokud by zdravotnické zařízení předepsaná pravidla nedodržovalo, porušovalo by tím uvedené předpisy, podle nichž lze požadovat nápravu, nelze však dovodit, že by vedením zdravotnické dokumentace zasahovalo protiprávně do vlastnického práva a že by vůči němu z tohoto důvodu bylo možno úspěšně užít vlastnickou žalobu podle § 126 obč. zák., jak požaduje dovolatel. Požadavek, aby zdravotnické zařízení vydávalo k žádosti pacienta zdravotnickou dokumentaci včetně nosiče, by ve svém důsledku vedl ke znemožnění povinnosti zdravotnickou dokumentaci vést. Ostatně i ustanovení § 67b odst. 13 zákona upravující postup při změně lékaře, jehož se dovolatel ve prospěch svých názorů dovolává, výslovně počítá nikoliv s předáním nosiče nově zvolenému lékaři, nýbrž s předáním všech informací potřebných pro zajištění zdravotní péče.

Z uvedeného pohledu nejsou pro řešení věci podstatné další otázky formulované dovolatelem. Především není namístě aplikovat zákon o péči o zdraví lidu ve znění účinném ke dni nucené hospitalizace dovolatele (tj. ve znění před novelou č. 260/2001 Sb., kterou byla do zákona začleněna část pátá týkající se zpracování osobních údajů souvisejících se zajišťováním zdravotní péče). Poskytování informací ze zdravotnické dokumentace se řídí úpravou účinnou k době, kdy je požadavek uplatněn a kdy se přístup k dokumentaci umožňuje, nikoliv předpisem účinným v době hospitalizace či vytvoření dokumentace. Směřuje-li však navíc žaloba na ochranu vlastnického práva k vydání nosiče se zdravotnickou dokumentací, není takový způsob nakládání s ní v zákoně o péči o zdraví lidu (v jakémkoliv znění) vůbec upraven.

Ze všech těchto důvodů není dovolání žalobce z hlediska uplatněných dovolacích námitek opodstatněné, proto je Nejvyšší soud zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).